

MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE

GEOGRAFSKE OSNOVE GLOBALIZACIJE
3. predavanje

Izv. prof. dr. sc. Jelena Lončar

ISHODI UČENJA

- Shvatiti što su, koja je uloga i podjela međunarodnih organizacija – detaljnije na primjerima poput NATO saveza, Vijeća Europe, OECD-a, OESS-a.
- Pojasniti globalne procese i odnose među državama.
- Razumjeti razlike između neformalnih (poput društvenih organizacija) i formalnih institucija te njihovu ulogu u formiranju globalizacijskih tijekova.
- Moći objasniti značenje djelovanja i funkcioniranje navedenih organizacija u svjetskim događajima i procesima.

POJAM I PODJELE MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA

- **Međunarodne organizacije** - udruženja država zasnovana u pravilu na međunarodnom ugovoru kao konstitutivnom aktu
- Imaju članstvo, stalne organe, određen djelokrug te pravnu osobnost odvojenu od osobnosti članova.
- Članstvo međunarodne organizacije - u pravilu se u njemu nalaze države.
- Članicom mogu postati i druge međunarodne organizacije te drugi subjekti međunar. prava (npr. Sveta Stolica), pa čak i neki paradržavni entitet poput područja s posebnim međunarodnopravnim položajem, ili oslobodilački pokret (enciklopedija.hr).

POVIJEST OSNIVANJA MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA (MO)

- Pojam „međunarodna organizacija“ prvi put se spominje **1867. g.** u pismu škotskog pravnika **Jamesa Lorimera**.
- Kasnije - nalazimo je u naslovu djela Constantina Frantza.
- **Prvu definiciju međunarodne organizacije** - donosi talijanski pravnik Anzilloti.
- On međunarodnu organizaciju tumači kao kolektivne organe koji su osnovani od strane više država te je zajedničkom izjavom volje prenijeta nadležnost koja između članova proizvodi određene pravne posljedice

- Schwarzenberger za međunarodne organizacije koristi izraz „*međunarodne institucije*“ i definira ih kao organizacije za postizanje zajedničkih ciljeva.
- postoji još mnogo autora koji definiraju pojam međunarodne organizacije.
- Treba istaknuti i stajalište koje trenutno zauzima **Komisija za međunarodno pravo**
- ➤ ona međunarodnu organizaciju definira kao međuvladinu organizaciju.

Podjela

- Međunarodne organizacije dijele se na:
 - 1. univerzalne - one okupljaju članstvo na razini cijele međunarodne zajednice (UN)
 - 2. regionalne - kojih je članstvo unaprijed ograničeno tek na države pojedine regije (Vijeće Europe).
- **Prema djelokrugu**, dijele se na:
 - političke (UN)
 - vojne (NATO)
 - ekonomske (WTO, MMF) itd.

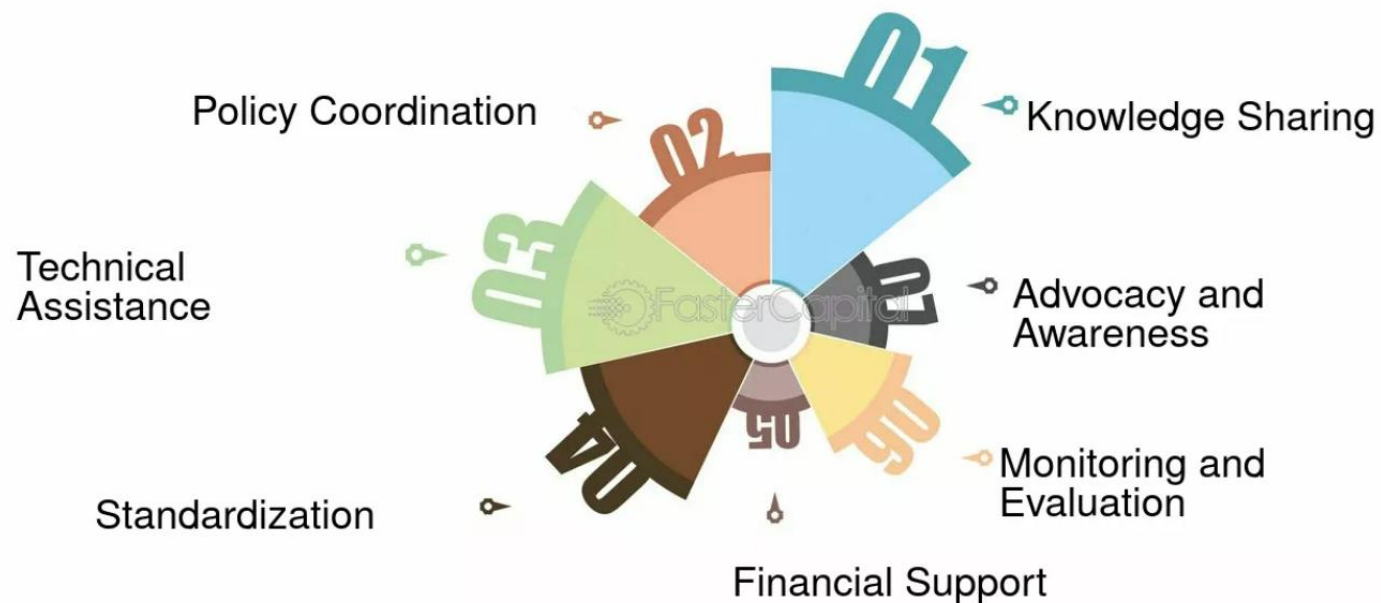
- Treća podjela je podjela organizacija prema:
- stupnju ovlasti i domašaju odluka koje donose njihovi organi.
- Danas su najbrojnije tzv. **deliberativne organizacije** - one koordiniraju uzajamnu suradnju svojih država članica.
- *Supranacionalne (nacionalne)* organizacije su danas iznimno rijetke.
- To je danas praktično jedino Europska unija - nastala ujedinjavanjem triju zajednica: Europske zajednice za ugljen i čelik, Europske ekonomske zajednice i Europske zajednice za atomsku energiju (Euroatom).
- **Europsku uniju** nazivamo supranacionalnom jer se u nekim crtama približava klasičnoj konfederaciji, a ne može se svrstati u konfederaciju jer među svojim nadležnostima nema zajedničku obranu država članica (Lokas, Z., 2017)

Organi međunarodnih organizacija

- Organi međunarodnih organizacija predviđeni su ugovorom.
- Svaka organizacija ima barem **tri glavna organa**:
 - 1. *plenarno tijelo* - sastavljeno od predstavnika članica organizacije
 - 2. *izvršno tijelo* - sastavljeno od užega kruga članova međunar. organizacije
 - 3. *administrativno-tehničko tijelo* - čini ga glavni. tajnik ili ravnatelj i njegov ured.

- Sa sve intenzivnijom međunarodnom suradnjom raste i **broj međunarodnih organizacija**, kao i njihova specijaliziranost
- Danas one pokrivaju gotovo **sva najvažnija područja**: političko, ekonomsko, prometno, zdravstveno, kulturno, znanstveno, socijalno i dr.
- Međunarodne organizacije imaju **međunarodnopravni subjektivitet** erga omnes, te pravo sklapanja međunarodnih ugovora, kao i pravo poslanstva.

Role of International Organizations

- Republika Hrvatska članica je brojnih regionalnih međunarodnih organizacija.
- Sudjeluje u različitim međuvladinim tijelima.
- Istodobno prati najvažnije aktivnosti, politike i suradnju u okviru regionalnih međunarodnih organizacija.
- > one po svom značenju i ulozi u međunarodnim odnosima utječu na globalna pitanja i sa svojim članicama ostvaruju bilateralnu suradnju.

POVIJEST OSNIVANJA MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA (MO)

- S 20. st. dolazi do velike institucionalizacije međunarodnih odnosa.
- »Kretanje prema institucijama«.
- Poslije Prvog svjetskog rata - osnivanje Lige naroda.
- Poslije Drugog svjetskog rata – osnivanje UN-a, Europske zajednice za ugljen i čelik (kasnije EEZ, EZ, odn. EU), međunarodnih bankarskih institucija i dr.
- Bretton Woods 1944. g. - odluke dovele do osnivanja MMF-a i Svjetske banke.
- Osnovane su i druge mnogobrojne organizacije koje reguliraju područja poput telekomunikacija, meteorologije, poštanskog prometa i dr.

Međunarodne nevladine organizacije

- Do pojave UN-a - postojali su različiti nazivi za MO
- Najčešći je bio naziv „privatne organizacije“.
- Postoje još **brojni nazivi** kao što su „akademije“, „savezi“, „udruge“, „agencije“ i dr.
- Uvođenje novog izraza u terminologiju UN-a bilo je razgraničavanje dvaju **tipova** međunarodnih organizacija:
 - > međuvladine organizacije i međunarodne nevladine organizacije.
- Pojam „međunarodna nevladina organizacija“ proširio se izvan konteksta UN-a.

- Međunarodne nevladine organizacije u svom članstvu okupljaju subjekte tzv. „**privatnog sektora**“, isključivo, ili čak ponekad i zajedno s državama, međuvladinim organizacijama, pa i drugim međunarodnopravnim subjektima.
- Svijet međunarodnih nevladinih organizacija karakterizira **velika raznolikost**.
- Procesi njihova nastajanja, promjena, spajanja, razdvajanja, ali i nestajanja, odvijaju se svakodnevno, stoga nije moguće **ni približno ustanoviti njihov broj**

Nevladine organizacije (NGOs)

Od kada se razvijaju?

- Summit UN-a 1992. g. - NGOs su predstavljene kao početak globalnog civilnog društva.

Što su?

- Definicija se vezuje uz državne i međunarodne „vladine“ organizacije koje predstavljaju osnovu UN-ovog sustava.
- U posljednjih 25 godina 20. st. takvi pokreti su se znatno razvili.
- Trebali bi biti neovisni o državama i političkim strankama.

SOCIJALNI ILI DRUŠTVENI POKRETI

- **Društveni pokreti** - kolektivno djelovanje, na stanovitom stupnju organizacije i postojanosti izvan institucionaliziranih kanala polit. djelatnosti utvrđenih u nekom društvu

> sa svrhom zastupanja ili osporavanja određenih promjena u užoj ili široj zajednici kojoj i sam pokret pripada.

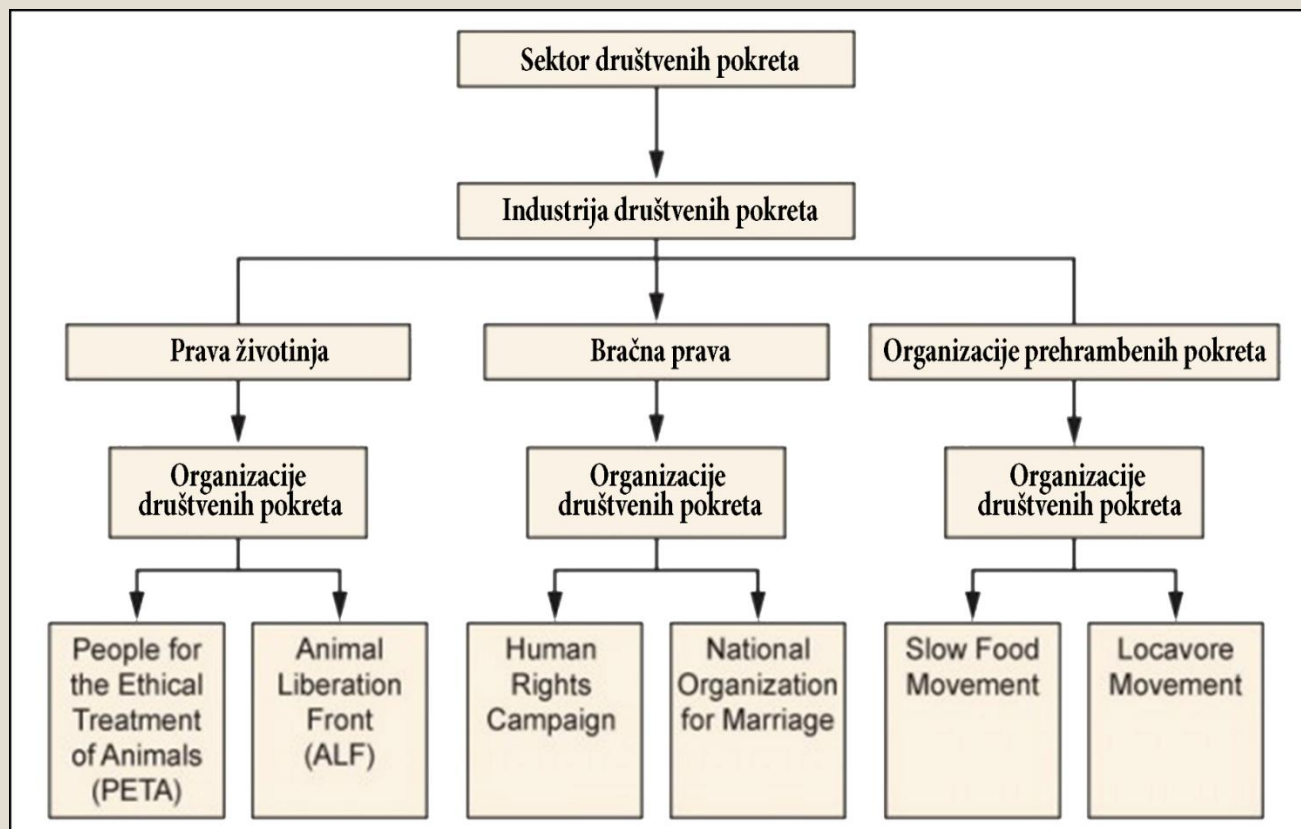
- Društvene pokrete karakterizira osjećaj **zajedničke pripadnosti** sudionika pokreta određenoj skupini ili zajednici.

- Pojam društveni pokret uveo je njem. društv. mislilac **Lorenz von Stein** sred. 19. st., imajući na umu rastuće značenje radničkoga pokreta.

- Društveni je pokret moderni fenomen i bitno se razlikuje od različitih oblika kolektivnog djelovanja u daljnjoj prošlosti.

- Nastao je **u 18. st.** - proširio se u obliku bojkota, barikada, peticija, štrajkova, a organizirao se preko tiska, udruga i izgradnje moderne države.

Struktura društvenih pokreta

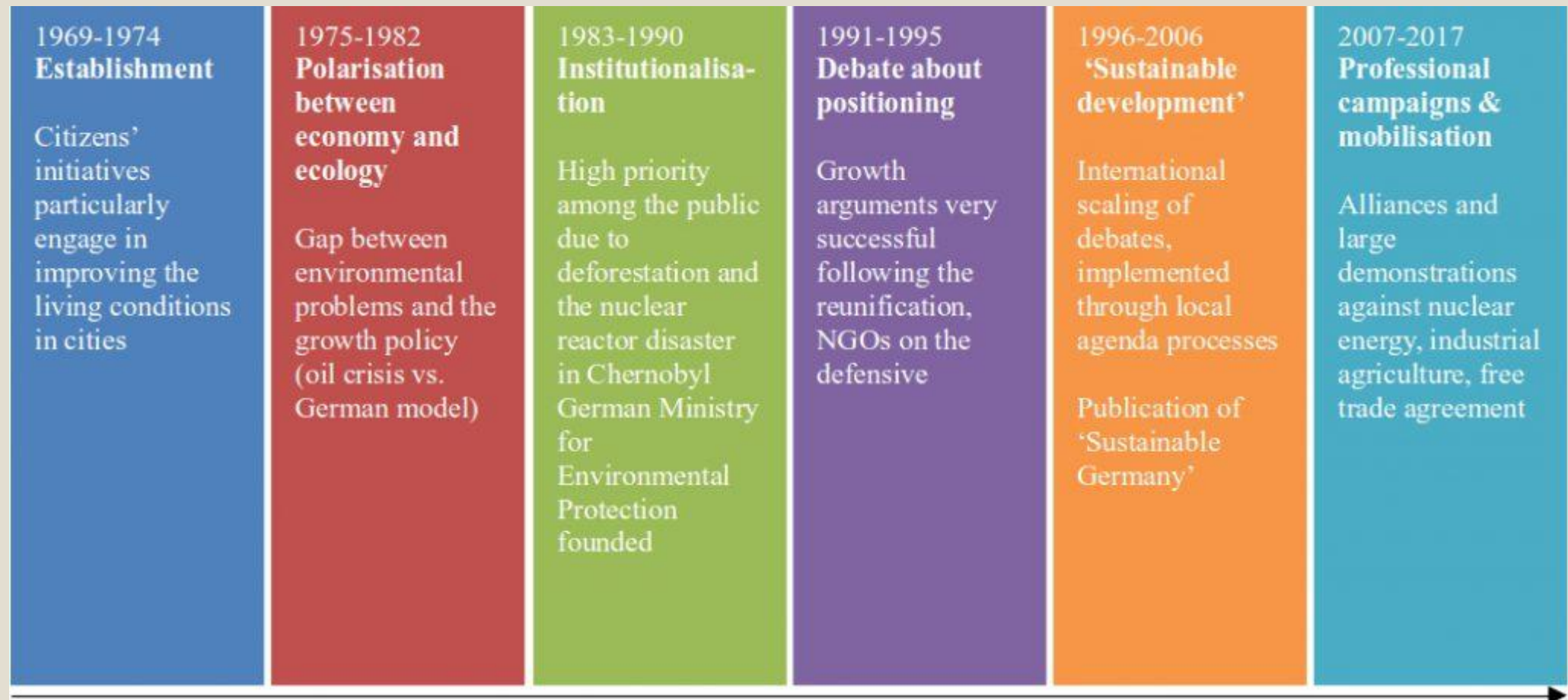

- Pojam „društvenih ili socijalnih pokreta“ odnosi se na nemasovne pojave, svojstvene svakom društvu, na skupine okupljene zbog jednog ili više ciljeva, koje se ističu kao akteri na nacionalnom ili internacionalnom političkom planu.

- NGO su ponekad sastavnice samih pokreta.

Sl. 1. Shematski prikaz podjele/organizacije društvenih pokreta

Izvor: <https://opentextbc.ca/introductiontosociology/chapter/chapter21-social-movements-and-social-change/>

Sl. 2. Prikaz razvoj okolišnih pokreta od 1969. do 2017. na primjeru Njemačke

Izvor: <http://commonsfilm.com/2017/08/07/degrowth-in-movements-environmental-movement-ngos>

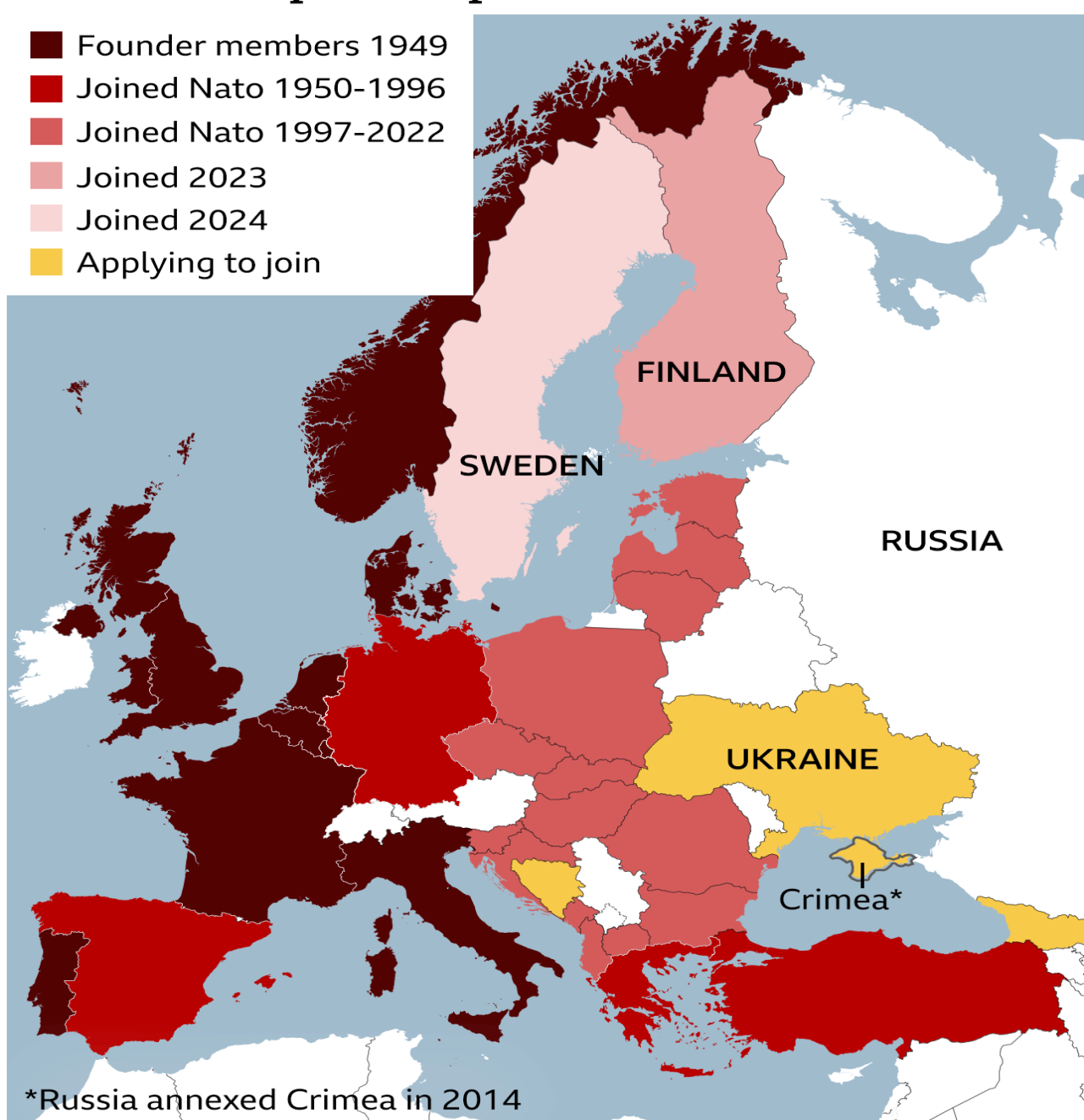
Primjeri nekih međunarodnih organizacija

NATO - Organizacija Sjevernoatlantskog sporazuma

- Savez 32 države Sjeverne Amerike i Europe koje su se obvezale da će ispunjavati odrednice Sjevernoatlantskog sporazuma.
- Potpisan u Washingtonu 4. travnja 1949. godine.
- NATO je organiziran kao međudržavna organizacija, unutar koje svaka članica zadržava pravo na svoju samostalnost.
- U skladu sa Sporazumom, osnovna uloga NATO-a jest očuvati mir i sigurnost političkim i vojnim putem u članicama.
- Politički, NATO promiče demokratske vrijednosti i suradnju oko sigurnosnih i vojnih pitanja, kako bi se izgradilo povjerenje i dugoročno prevenirao konflikt.

Nato's European expansion since 1949

Države NATO saveza

- Prve članice uglavnom zapadnoeuropske države.
- Kriza NATO-a prestankom Hladnog rata. Ima li njegov opstanak smisla?
- Potreba i mužnost transformacije saveza.
- Najveći val proširenja – 1999. odn. 2004. god.
- Hrvatska je postala članica 2009. g.
- Najnovije članice – Crna Gora i Sj. Makedonija (2020.) te Finska (2023.) i Švedska (2024.).

Sl. 5. NATO članice 2024. g., prema godini ulaska u savez

- Transatlantski odnosi sjevernoameričkih i europskih članica Saveza su temelj NATO-a > interes se proširo i na geografski širi areal (Bliski Istok, Sj. Afrika, Srednja Azija).
- Ove države dijele iste osnovne vrijednosti i interese, čineći sigurnost Europe i Sjeverne Amerike nedjeljivom.
- Savez se obvezao na obranu članica u slučaju agresije ili opasnosti od agresije, vodeći se načelom da napad na jednu ili više članica znači napad na sve.
- NATO je razvio globalnu mrežu sigurnosnih partnera, koja obuhvaća preko 40 država svijeta, kao i međunarodne organizacije - uključujući EU, UN, OESS i Afričku uniju.

Savez vs. Sigurnosna zajednica

- Europa treba i savez i sigurnosnu zajednicu - > ne može imati i jedno i drugo.
- Skupine država suočene su s dvije vrste prijetnji:
 - A) vanjske – od potencijalnog napadača
 - B) unutarnje – od unutarnjeg člana skupine.
- Teško je organizirati skupinu koja bi štitila države od jedne i druge prijetnje (Kurečić, 2008).

Razlike između saveza i sigurnosne zajednice

OBIJEŽJE	SAVEZ	SIGURNOSNA ZAJEDNICA
Svrha	Države se pridružuju jaji bi se branile protiv zajedničkog vanjskog neprijatelja	Države se pridružuju kako bi povećale zajedničku dobrobit poboljšanjem međuovisnosti.
Kakva obećanja dalje?	Napad na jednu, napad je na sve članice	Sporovi među državama rješavaju se mirnim putem.
Kakvi nacionalni mehanizmi daju vjerodostojnost obvezi?	Autoritativno ili hijerarhijsko odlučivanje, jedinstvena vojna komanda. Maksimalna integracija vojnih snaga.	Jednakost u odlučivanju. Mirno rješavanje sporova. Dijeljenje informacija i mjere za izgradnju povjerenja.

ČLANICE, PARTNERI I SPORAZUMI NATO SAVEZA

- NATO savez ima svoje partnere i u državama izvan Sj. Amerike i Europe – Japan, Australija i Mongolija npr.
- Druge države su preko određenih sporazuma u statusu različitih saveznika – npr. Izrael, Kuvajt, Bahrein.
- Sporazumi koje ima NATO: *Euro-Atlantic Partnership Council*, *Istanbul Cooperation Initiative*, *NATO Mediterranean Dialogue*.

Sl. 6. NATO članice i njihovo okruženje, 2020.

Izvor: <https://www.nato.int/nato-on-the-map/#lat=51.72673918960763&lon=4.84911701440904&zoom=-1&layer=1>

- Sve odluke NATO-a donose se zajednički, konsenzusom – upitno?
- > veće države imaju i veću moć (odlučivanja).
- Najvažnije tijelo za donošenje odluka NATO-a je *Sjevernoatlantsko vijeće*.
- U njemu su zastupljeni predstavnici svih članica Saveza na razini veleposlanika, ministara, te šefova država i/ili vlada.
- Saveznici stoga zadržavaju pravo na prostor za samostalno djelovanje, uz poštivanje zajedničkih odluka i akcija > npr. SAD u Iraku (uz *koaliciju voljnih*).

- NATO **nema vlastite operativne oružane snage**, osim onih koje mu pružaju članice ili države partneri u svrhu provedbe određene misije.
- Uloga NATO-a - biti katalizator pri stvaranju snaga koje bi zadovoljile zahtjeve i omogućile članicama sudjelovanje u operacijama upravljanja krizama u kojima ne bi mogle samostalno sudjelovati.
- Strateški koncept NATO-a iz 2010. g. - kolektivna obrana, upravljanje krizama i kooperativna sigurnost. **SIGURNOSNI SAVEZ.**
- Svaka članica sudjeluje ravnopravno u procesu odlučivanja bez obzira na veličinu, politički, vojni ili ekonomski značaj.

- Prigovori NATO-u kao organizacije jedinstvene zapadne liberalne i post-nacionalne međudržavne zajednice su sljedeći:
- **1. NATO je regionalna organizacija** – NATO ima teritorijalni obuhvat i neće se širiti preko nekih granica.
- **2. Regionalni identitet** – zajednica koja uključuje Europu i Angloameriku, ne uključuje Tih ocean, Karipsko more i sl. NATO u članstvo može pozvati samo europske države.
- **3. NATO se zasniva na liberalnim normama i multilateralizmu** te predstavlja klasničku međudržavnu organizaciju koja djeluje na načelima pregovaranja u sporazumima, a suverenitet država ostavlja gotovo netaknutim.

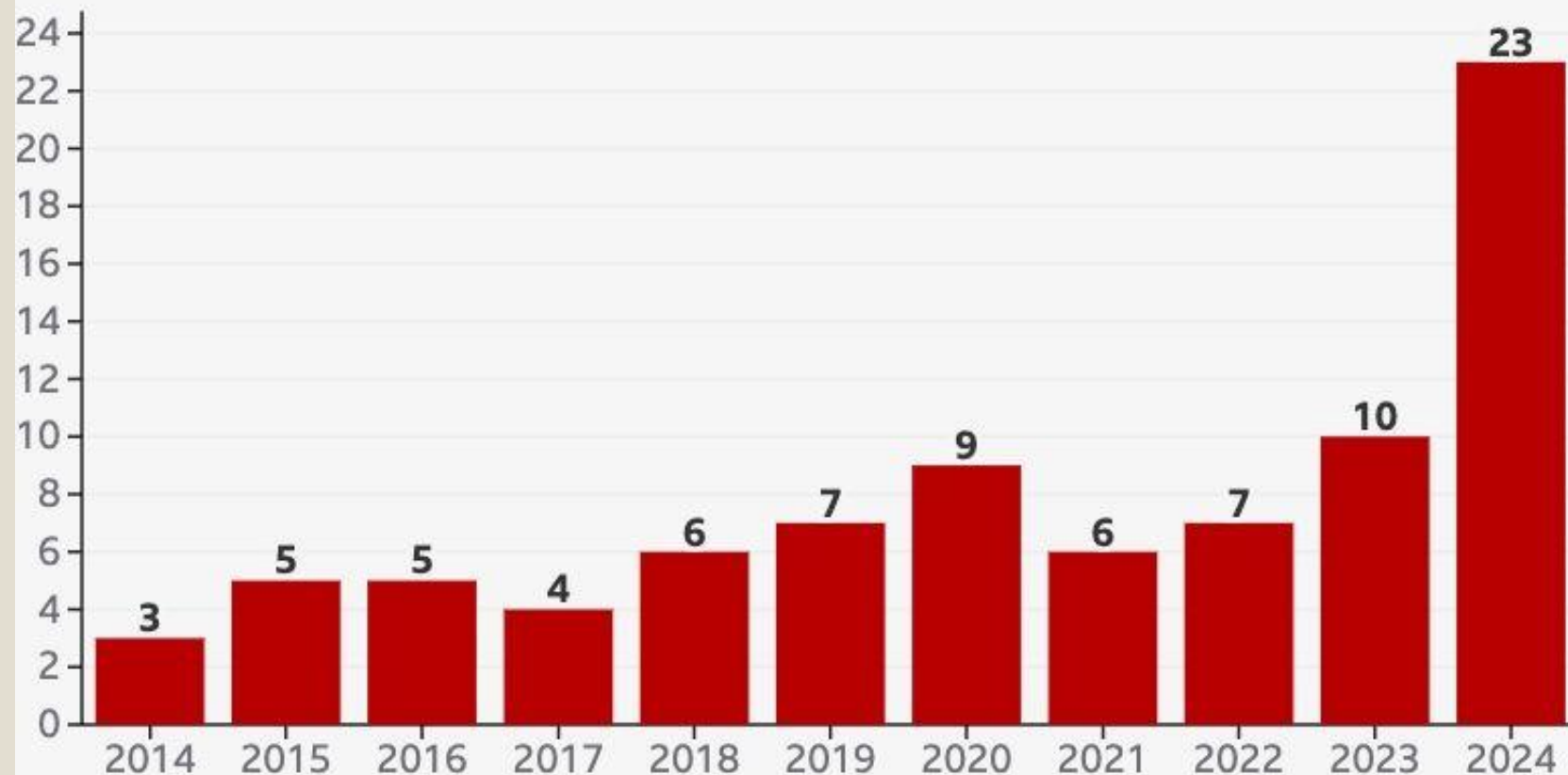
- 4. **Religijska kultura** – može se ustvrditi da NATO i EU imaju korjene u državama koje pripadaju zapadnom kršćanstvu, ali danas linije prema pravoslavlju i islamu nisu presudne.

Ulaganje NATO članica u vojnu opremu

- SAD – lider Saveza u vojnom proračunu i naoružanju.
- Europske države ulagale znatno manje – prevelik vojni i sigurnosni oslonac na SAD.
- Da li su danas potrebne Europske oružane snage i samostalna obrambena politika?

Number of Nato countries meeting its spending target

Nato requires members to spend 2% of GDP on defence

Source: NATO • Data as at 12 June 2024, based on 2015 prices and exchange rates.

* Figures for 2023 and 2024 are estimates

BBC

Sl. 7. Vojni izdaci NATO-a, 2014-2024. g.

Izvor: <https://www.bbc.com/news/world-europe-18023383>

NATO baze u Europi – raspored trupa

- Najveći broj NATO – ovih baza nalazi se u području Srednje i JI Europe.
- One čine tzv. NATO štit ili „zid” prema Rusiji.
- Baltičke države – bojazan od ruske invazije, velike zagovornice širenja NATO-a na istok.

Sl. 8. NATO baze u Europi, 2016.

Izvor: <https://cnnphilippines.com/world/2016/10/28/nato-bolsters-presence-in-eastern-europe-as-russia-tension-rises.html>

NATO vs Rusija

Table 1. NATO Ground Forces

Country	Unit Type (battalion)	Location	Qty
Estonia	Infantry	Estonia	2
	Light infantry	Estonia	3
Latvia	Light infantry	Latvia	2
Lithuania	Mechanized infantry	Lithuania	2
	Motor infantry	Lithuania	2
United States	Airborne infantry	Baltics	2/1
	Attack helicopter	Baltics	2
	Stryker	Baltics	1/1
	Combined arms	Poland	0/1
United Kingdom	Air assault	Baltics	1
Total			17/3

NOTES: NATO forces listed as located in the "Baltics" were assumed to have been deployed into the region prior to the commencement of hostilities. These forces could be placed by the Blue players at any reasonable location on the map. Numbers after a slash indicate additional units that, depending on the duration of the game, might arrive on the map. Polish forces were assumed to be committed to defending the national territory—especially screening Poland's 200-km-long border with Kaliningrad—and securing NATO's rear area and, therefore, not available to participate in the direct defense of the Baltic states. This is consistent with what we understand to be the expectations regarding Poland's likely choices in the early stages of any conflict in the Baltics. Analytically, the assumption allowed us to set up a limiting case in terms of demand for forces from outside the immediate vicinity of Estonia, Latvia, and Lithuania.

Table 2. Russian Ground Forces

Type	Location	Qty
Maneuver battalions		
Tank	Western MD	4
Mechanized infantry	Western MD	5
Motorized infantry	Western MD	5
Airborne	Western MD	8
Naval infantry	Kaliningrad oblast	3
Total		25
Artillery battalions		
Tube artillery	Western MD	3
Heavy rocket launcher	Western MD	2
Medium rocket launcher	Western MD	5
Total		10
Surface-to-surface missile battalions		
Iskander short-range ballistic missile	Western MD	2
Tochka very short-range ballistic missile	Western MD	2
Tochka very short-range ballistic missile	Kaliningrad oblast	1
Total		5
MI-24 Hind attack helicopter battalion		6

NOTE: Each Russian brigade or regiment in the Western MD or Kaliningrad was assumed to be able to produce one deployable battalion tactical group for the attack. This is consistent with the pattern observed in Russian Army operations in Ukraine. The majority of Russian ground forces in Kaliningrad were assumed to be held in reserve for defense of the enclave, and were not available for offensive operations; they are not listed in this table.

- U vrijeme Hladnog rata vojna moć NATO saveza i bivšeg SSSR-a bila je gotovo izjednačena.
- SSSR je bio 1. država svijeta s obzirom na konvencionalnu vojsku (kopnenu), a SAD pomorska i zračna vojna sila.
- Uz velika ulaganja u vojsku i Rusija je danas u nekim granama dostigla SAD kao vodeću članicu NATO-a.

Rusija vs NATO od 2022.

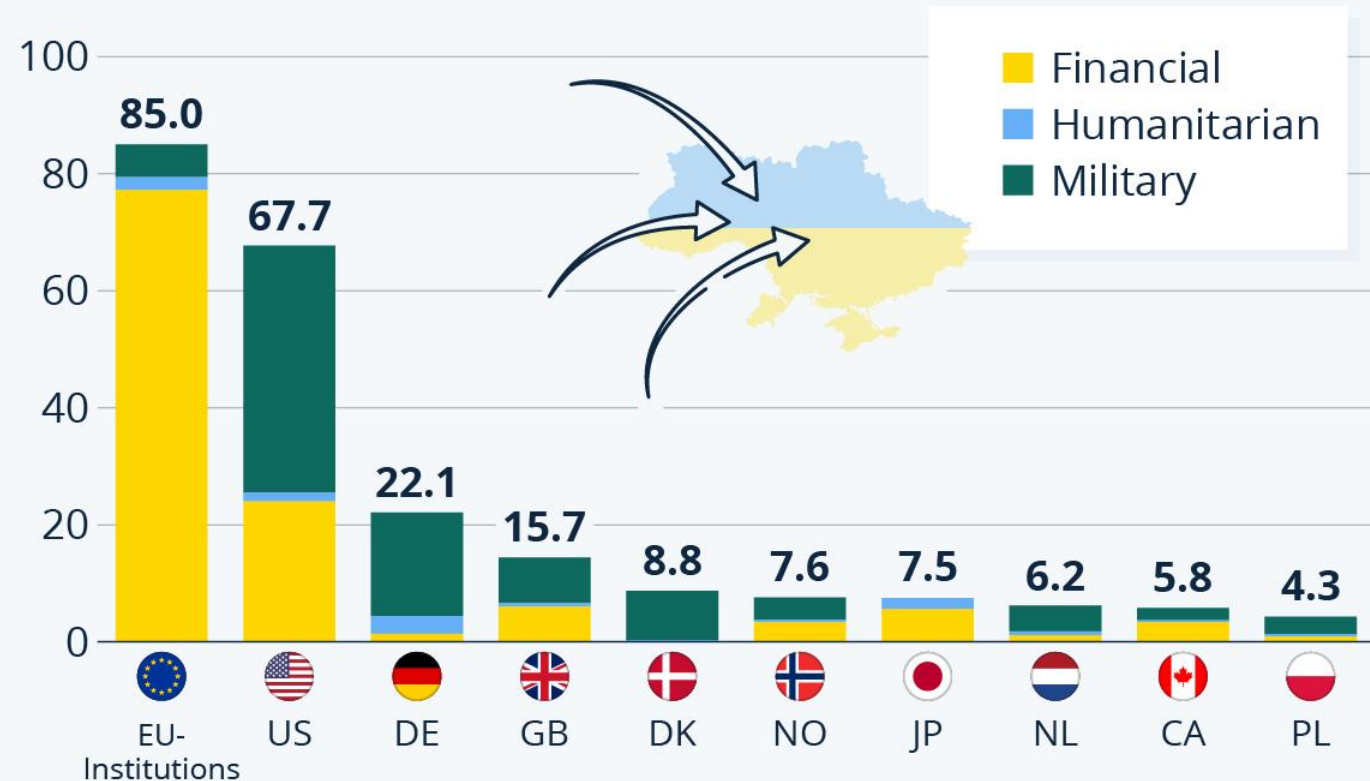
- Ruska invazija na Ukrajinu, pokrenuta 2022, izazvala je najdublju krizu u odnosima Rusije sa Zapadom - od Kubanske raketne krize 1962.
- Stav Rusije - Zapad je nakon Hladnog rata i raspada Varšavskog pakta prevario Rusiju širenjem NATO-a na istok i primanjem u članstvo država istočne Europe te tri baltičke države koje su bile dio Sovjetskog Saveza.
- Zapad to odbacuje - tvrdi da je NATO obrambeni savez te da je pristupanje bivših članica Varšavskog pakta i baltičkih zemalja bio njihov demokratski izbor.

- Sukob konzervativnih i revolucionarnih snaga u Rusiji 1990-ih. Političke elite protiv geografskog širenja NATO-a na istok.
- NATO danas pomaže Ukrajini u borbi za svoj opstanak te opskrbljuje Kijev modernim naoružanjem, obukom i obavještajnim podacima.
- Rusija tvrdi da je NATO time *de facto* postao strana u sukobu.

Izvor; <https://www.statista.com/chart/28489/ukrainian-military-humanitarian-and-financial-aid-donors/>

The Countries Committing the Most Aid to Ukraine

Countries committing the most aid to Ukraine from Jan. 24, 2022 to Jan. 15, 2024, by type (in billion euros)

Source: IfW Kiel Ukraine Support Tracker

Kolika je doista velika prijetnja od Rusije danas?

- NATO pomaže Ukrajini slanjem sve više oružja, uključujući tenkove i dalekometne projekte, ali se suzdržava od direktne intervencije s vojnicima na terenu.
- Rusija će odgovoriti na odluku Finske da SAD-u dopusti pristup svojim vojnim bazama.
- Analitičari govore da bi rat između Rusije i NATO-a mogao biti neizbježan.
- Izravni sukob između Rusije i NATO-a značio bi da je svijet na korak od Trećeg svjetskog rata.

<https://www.glasamerike.net/a/svet-rusija-nato-putin-napad-f16/7547947.html>

Cilj: dovoljno destabilizirati sve okolne države da Moskvi ne čine nikakvu prijetnju.

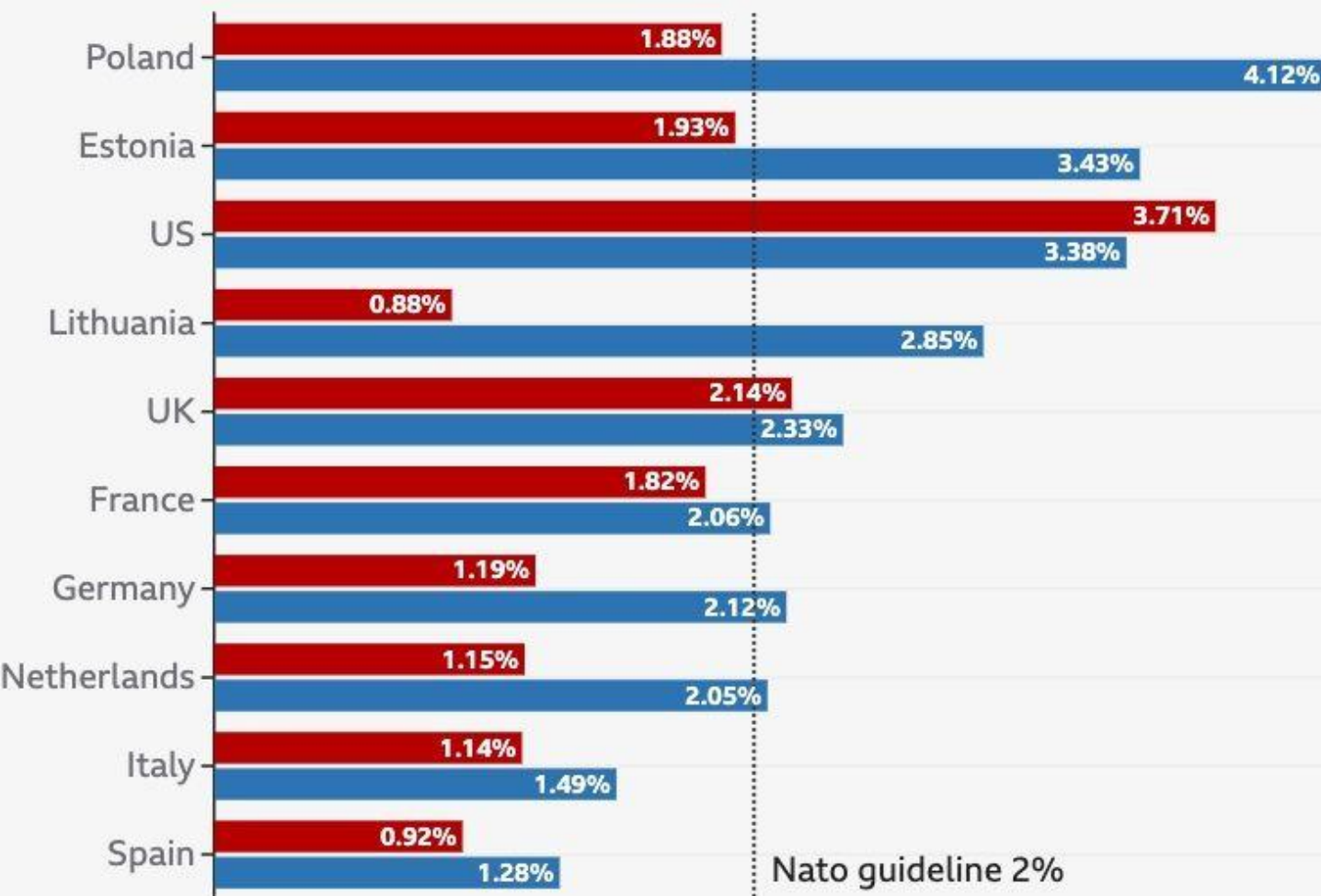
Rusija je znatno ojačala vojnu industriju

Izvor: Foto: Alexander Zemlianichenko/AP Photo/dpa/picture alliance

Defence spending as % of GDP

Comparison between 2014 and 2024 for selected Nato countries

■ 2014 ■ 2024*

Source: Nato • *Figures for 2024 are estimates

ULAGANJE U VOJNI PRORAČUN

- Dugoročno - najveća izdvajanja za vojsku u svijetu uvjerljivo ima SAD.
- Slijede ga Kina, Indija, Rusija i ostale države.
- U EU, nakon rata u Ukrajini, udio izdvajanja za obranu povećao se u svim državama u odnosu na 2014.

Sl. 10. Izdvajanje za vojsku prema odabranim državama, 2014. i 2024.

Izvor: <https://www.bbc.com/news/world-europe-18023383>

BUDUĆE ČLANICE?

- Još dvije države aspiriraju na članstvo u NATO-u: Bosna i Hercegovina i Gruzija.
- Kavkaske zemlje - Azerbajdžan, Armenija? Moldavija? > utjecaj Rusije tu je prejak.
- Svaku od aspirantica, odnosno njezinu spremnost za članstvo Savez prosuđuje se prema njezinim vlastitim postignućima.
- Prije pristupanja bilo koje države, potrebno je implementirati širok raspon političkih, gospodarskih i sigurnosnih reformi.

Potencijalno širenje saveza

- Ukrajina - država koja dugi niz godina čeka „na ulazu” u NATO.
- Prozapadno orijentirana – osim kada je na vlasti politička opcija sklona Rusiji.
- Energetski iznimno ovisila o Rusiji (plin) – dio ruskog geopolitičkog kruga o sfere interesa.
- Pozivnicu je dobila, ali zbog nerazriješenih odnosa s Rusijom, NATO je kao nestabilnu državu ne želio kao članicu.
- Neke države npr. Švicarska i Irska, trenutno nisu zainteresirane za članstvo.
- Srbija, posebno Bjelorusija ne žele ugroziti odnose s Rusijom.

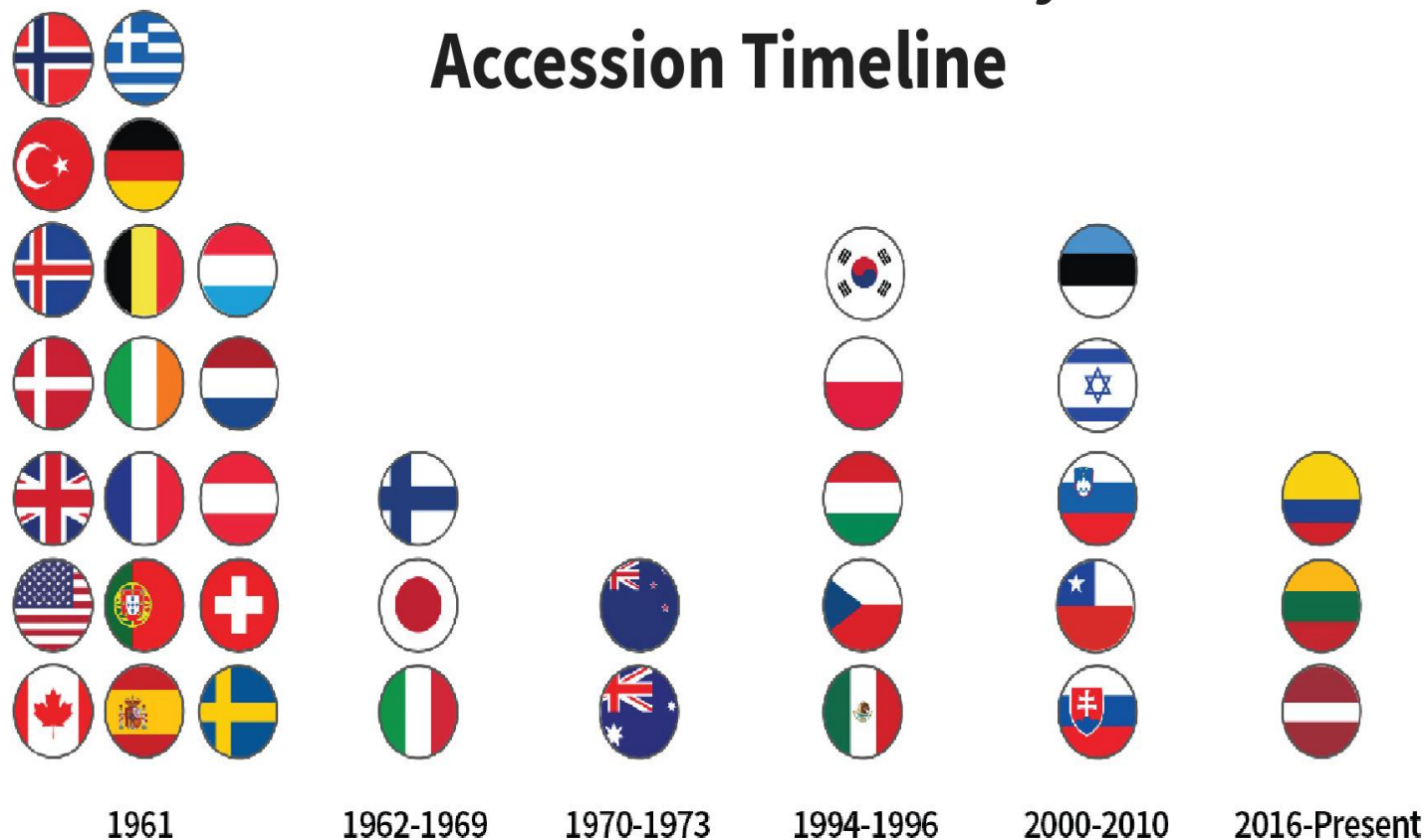
Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj - OECD

- **Preteča OECD-a** bila je Organizacija za europsku ekonomsku suradnju (OEEC)
- Osnovana - za upravljanje američkom i kanadskom pomoći u okviru Marshallovog plana za obnovu Europe nakon Drugog svjetskog rata.
- OEEC osnovan je **1948. godine** > okupivši 18 zemalja zapadne Europe nakon razaranja u Drugom svjetskom ratu, postavio je temelje za trajnu suradnju, zajednički razvoj i otvorenu trgovinu koji traju do danas.
- U roku od nekoliko mjeseci od svog osnivanja, OEEC - bio je u funkciji
- Ovisno o spremnosti zemalja članica na suradnju, pomoć je poticala zemlje da gledaju dalje od nacionalne države – i da se usredotoče **na područja od zajedničkog interesa**.
- Konvencija kojom se OEEC transformira u OECD potpisana je u dvorcu Chateau de la Muette u Parizu 14. prosinca 1960. i stupila je na snagu **30. rujna 1961**.

- Vijeće je tijelo OECD-a za donošenje odluka.
- Sastoji se od po **jednog predstavnika iz svake zemlje** članice, kao i iz Europske unije.
- Njime predsjedava glavni tajnik, te daje strateški smjer Organizaciji i njezinom radu.
- Godišnji sastanak Ministarskog vijeća, kojim predsjedava jedan ili više članova, **okuplja vlade** kako bi raspravljale o glavnim svjetskim političkim izazovima i odredile prioritete OECD-a za sljedeću godinu.

OECD Member Country Accession Timeline

Source: "List of OECD Member Countries – Ratification of the Convention on the OECD, OECD, <https://www.oecd.org/about/document/list-oecd-member-countries.htm>.

CSIS

PROJECT ON PROSPERITY
AND DEVELOPMENT

Članice OECD-a

Zemlje članice (38) koriste podatke i analize Organizacije za donošenje političkih odluka.

Europska unija također sudjeluje u radu OECD-a.

Hrvatska je postala kandidatkinja za pristupanje OECD-u 2022. godine.

Plan za proces pristupanja zemlje formalno je usvojen na ministarskoj razini Vijeća OECD-a u lipnju 2022. godine.

Organizacija za europsku sigurnost i suradnju - OEES (*Organization for Security and Co-operation in Europe – OSCE*)

- najveća je regionalna sigurnosna organizacija koja okuplja 57 država-sudionica iz Sjeverne Amerike, Europe i Azije.
- Djeluje kao **spona između europske i globalne sigurnosti**.
- U mreži europskih sigurnosnih organizacija OEES se ističe brojnim članstvom koje uključuje euroatlantsku i euroazijsku komponentu.
- OEES je razvio i promiče **cjeloviti koncept sigurnosti** koji nastoji nadići odnose među državama te jednako obuhvaća prava i integritet skupina i pojedinaca i ravnopravno uključuje sve tri međusobno povezane sigurnosne dimenzije:
 - političko-vojnu,
 - ekonomsko-ekološku i
 - ljudsku

KESS

- OESS vuče korijene iz razdoblja detanta - kada je 1973. godine osnovana **Konferencija za europsku sigurnost i suradnju** (engl. *Conference of Security and Co-operation in Europe* - CSCE) kao multilateralni forum za razvoj dijaloga između Istoka i Zapada
- Cilj - uspostava novih odnosa u Europi.
- Nakon dvogodišnjih pregovora, 1975. godine usvojen je **Helsinški završni dokument** (*Helsinki Final Act*) koji je kroz tzv. tri košare definirao i promovirao inovativan multidimenzionalni koncept - u kojem su vojno-politička, ekonomska i humanitarna pitanja ravnopravni čimbenici sigurnosti.
- Do 1990. godine KESS je funkcionirao kao niz sastanaka i konferencija, na kojima su se uspostavljale norme i obveze, te periodično ocjenjivala njihova provedba, ispunjavajući svoju ulogu mosta između Istoka i Zapada.

- KESS se prihvaća novih izazova koji su se javili **izbijanjem žestokih sukoba** unutar i među državama bivšeg SSSR-a i SFRJ.
- KESS tada preuzima važnu ulogu u **upravljanju sukobima** te stvara široku lepezu instrumenata za rano upozoravanje i sprečavanje sukoba, upravljanje krizama i postkonfliktni oporavak, razvijajući terenske misije.
- Također pruža potporu u procesu demokratske tranzicije, videći u lošoj vladavini slabih i neuređenih država korijene nestabilnosti i nesigurnosti.
- Istodobno, dovršivši proces institucionalizacije, KESS prerasta okvire konferencije te **1994. godine i formalno postaje organizacija (OESS).**

- OESS nema vlastitih snaga ili sredstava za uspostavu mira.
- Koristi se ugl. **preventivnom diplomacijom** koja uključuje: kontrolu naoružanja, jačanje povjerenja među državama, praćenje poštivanja ljudskih prava, nadzor izbora te praćenje gospodarskih i ekoloških odnosa.
- U drugoj polovici '90-tih važan instrument OESS-a postaju **misije i terenske operacije** koje **djeluju u JI Europi te prostoru Srednje Azije i Kavkaza.**
- U današnjim uvjetima ugroze sigurnosti (transnacionalne prijetnje, organizirani kriminal) OESS posljednjih godina razvija tzv. **prijelazno-dimenzionalni (*cross-dimensional*) pristup** u sve tri svoje dimenzije.

RH | OEES

- Hrvatska je **punopravna sudionica OEES-a od 24. ožujka 1992.**
- Od tada redovno i ravnopravno sudjeluje u radu Organizacije.
- Iako je odnos Hrvatske i OEES-a bio obilježen činjenicom da je u Hrvatskoj do kraja 2007. djelovala OEES-ova terenska misija, a od 1.1. 2008. do 31.12. 2011. Ured OEES-a u Zagrebu - danas se Hrvatska navodi kao **primjer zemlje koja je uspješno iskoristila OEES-ovu nazočnost** na dobrobit vlastitih institucija i građana
- **Odlukom Stalnog vijeća OEES-a (15. 12. 2011.) o zatvaranju Ureda u Zagrebu** po isteku njegova mandata (31. 12. 2011.), okončana je 15-godišnja terenska nazočnost OEES-a u Hrvatskoj.

VIJEĆE EUROPE

- Vijeće Europe najstarija je europska organizacija sa sjedištem u Strasbourgu.
- Obuhvaća **47 država članica** tj. sve europske (Bjelorusije) te neke kavkaske države.
- Glavni joj je cilj jačanje suradnje i jedinstva na europskom kontinentu, promicanjem ljudskih prava i temeljnih sloboda te demokracije i vladavine prava.

Vijeće Europe

Bavi se i društvenim temama kao što su:

- socijalna isključenost,
- rasna, nacionalna i druga netrpeljivost,
- trgovina ljudima,
- nasilje nad ženama,
- prava djece,
- bioetika,
- terorizam,
- zaštita kulturne i prirodne baštine
- drugi suvremeni izazovi europskih društava.

Povijest

- Utemeljeno **5. 5. 1949.** u Londonu od strane 10 europskih država.
- Željele su učvrstiti demokraciju, vladavinu prava i zaštitu ljudskih prava na europskom kontinentu.
- Godine 1950. u Rimu usvojena je Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda
- > 1959. utemeljen **Europski sud za ljudska prava.**
- Završetkom Hladnog rata - Vijeće Europe se nametnulo kao glavni politički forum za trajni dijalog i suradnju sa zemljama Istočne i Srednje Europe.
- Ta nova uloga VE potvrđena je Bečkim sastankom na vrhu 1993. godine.

Sl. 11. Članice Vijeća Europe

Izvor: <https://www.reddit.com/r/europe/>

Sl. 12. Vijeće Europe, Strasbourg

Izvor: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=64595>

- Na **Trećem sastanku na vrhu 2005.** u Varšavi, zacrtane su glavne smjernice aktualnog djelovanja:
- Promicanje zajedničkih temeljnih vrijednosti (ljudska prava, demokracija i vladavina prava),
- Jačanje sigurnosti građana Europe,
- Izgradnja humanije Europe bez podjela,
- Jačanje suradnje s drugim međunarodnim organizacijama (EU, UN, OEES).

Tijela VE

- *Odbor ministara (OM)* glavno je izvršno tijelo donošenja odluka te svojevrsni čuvar temeljnih vrijednosti Vijeća Europe.
- *Parlamentarna skupština (PSVE)* glavno je savjetodavno tijelo Vijeća Europe te od svog osnutka 1949. godine djeluje kao pokretačka snaga Organizacije.
- *Kongres lokalnih i regionalnih vlasti* kao savjetodavno tijelo Vijeća Europe djeluje od 1994. godine (do tada Konferencija lokalnih vlasti Europe), a sastoji se od Doma lokalnih vlasti i Doma regija.
- *Povjerenik za ljudska prava* - nezavisna institucija zadužena za promicanje zaštite ljudskih prava u državama članicama. Povjerenik institucionalno djeluje od 1999. godine.

Organizacija civilnog društva u Hrvatskoj

- Organizacije civilnog društva (udruge) nazivaju se dobrovoljnim, neovisnim, neprofitnim, nevladinim ili trećim sektorom.
- U svijetu se govori o nevladinom sektoru (NVS), no postoji opasnost da se udruge pretvore u oporbu vlasti i zato udruge nisu treći sektor i ne može se govoriti o apsolutnoj nepovezanosti vlade i udruga.
- Udruge moraju surađivati s vladom i u idealnim uvjetima postići da ona odgovorno ispunjava svoja obećanja.
- Neke političke opcije, posebice na lokalnoj razini na udruge gledaju kao na opoziciju aktualnoj vlasti.
- Funkcija *watch dog*-a (psa čuvara) se u javnosti percipira kao negativna, no evidentno je da civilno društvo igra važnu ulogu - osobito u državama mlade demokracije kao što je Hrvatska.

Sl. 13. Shematski prikaz organizacija civilnog društva u RH

Izvor: www.croatia.eu/index.php?view=article&id=46&lang=1

Povijesni okvir

- Prvi oblici: zaklade i bratovštine u srednjem vijeku.
 - U drugoj polovini 19. stoljeća bogati stanovnici započinju inicijative za otvaranje bolnica, sirotišta, škola i sl.
 - U 20. stoljeću prisutan oblik civilne organiziranosti su zaklade.
 - Važnu ulogu u razvoju civilnog društva na našem teritoriju dale su crkvene organizacije koje su u skladu sa svojim naukom pomagale one u potrebi.
 - U tom vremenu bogatiji građani prepoznali postojanje socijalnih potreba i bili dobročinitelji ljudi u potrebi.
 - Socijalizam je donio kontrolu aktivnosti civilnog društva jer je država imala monopol nad svim zbivanja.
- > sloboda udruživanja se prakticirala kroz nametnute oblike npr. *Socijalističkog saveza radnog naroda* ili političke partnere kao što je bio npr. *Savez socijalističke omladine*.

Organizacijski oblici civilnog društva

- Dva osnovna oblika - zaklade i udruge.
- Postojanje zaklada poznato je još od najranijih vremena.
- To su organizacije bez vlasnika čija sredstva su namijenjena ispunjavanju javne svrhe.
- Zaklade se razlikuju po različitim kriterijima:
- Prema vlasništvu: javne ili privatne,
- Prema namjeni: obiteljske i crkvene zaklade,
- Po načinu financiranja,
- Svojim programima itd.

DONACIJE SOCIJALNIM POKRETIMA

- Ne postoji konsolidirani javni registar “socijalnih pokreta” sa svim financijskim izvještajima: kampanje, protesti, inicijative često nisu registrirane kao entiteti koji moraju redovito objavljivati izvještaje.
- Mnogi podaci o prihodima odnose se na udruge civilnog društva općenito: sport, kulture ili specifične organizacije.
- manje na “pokrete” koji su netrajni ili djeluju neformalno.
- Podaci dostupni kroz FINA (financijske izvještaje) pokrivaju udruge koje vode poslovanje i predaju izvještaje, ali ne sve pokrete.
- Diferencijacija prihoda prema tipu (donacije, EU fondovi, članarine, vlastita djelatnost) varira jako
- > često nije dostupna za manje udruge

Financiranje udruga u RH

- Podaci o ukupnim prihodima svih udruga u Hrvatskoj za 2024. godinu (i ranije): **ne postoji jedinstvena javna statistika/registar** koji te podatke obrađuje za svaku godinu.
- Mnoge udruge su male, lokalne, ne objavljuju kompletne financijske izvještaje javno ili nisu obvezne objaviti u formi koja bi bila pristupačna ili agregirana.
- Umjesto toga, moguće je pronaći financijska izvješća pojedinih udruga, kao što su ona objavljena na portalima ili njihovim službenim stranicama, koja prikazuju prihode pojedinih udruga od donacija, naknada za usluge ili iz proračuna.
- Zadnje godišnje izvješće o financijskom poslovanju udruga u RH iz 2019. godine.

STRUKTURA DONACIJA UDRUGAMA

- ***Financiranje udruga u 2024. kombinacija je više izvora:***

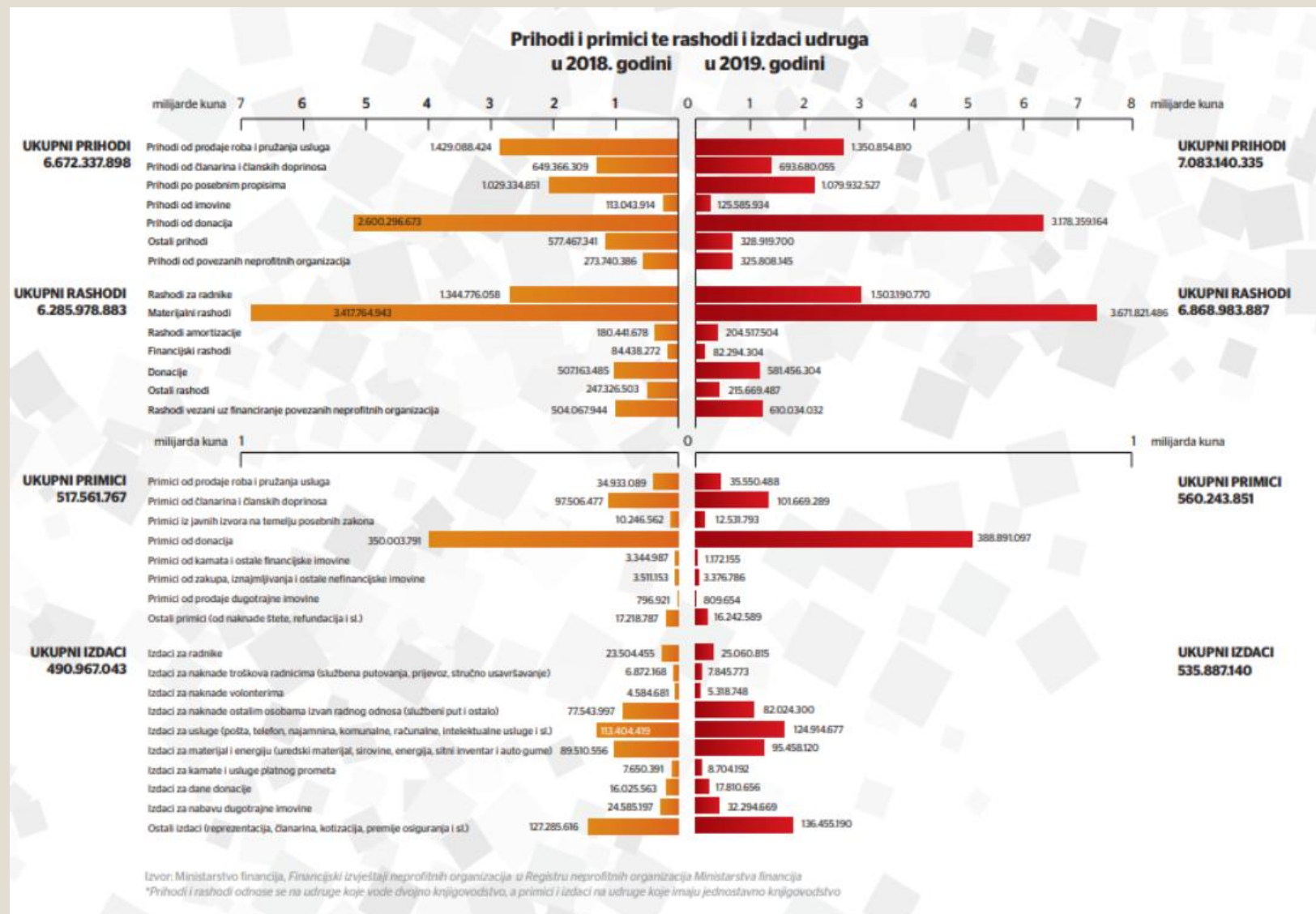
- državni proračun,
- EU / inozemni fondovi,
- prihodi od igara na sreću,
- lokalne samouprave,
- donacije privatnih subjekata.

- Visina sredstava javnih poziva (npr. ~1,35 milijuna EUR za sufinanciranje projekata iz EU/inozemstva) pokazuje da postoje značajna sredstva, ali nisu dovoljna za pokriti sve potrebe udruga u zemlji, obzirom na broj neprofitnih organizacija.

- Primjeri konkretnih udruga pokazuju da pojedine udruge ovise vrlo značajno o javnim izvorima i podršci zaklada

- vlastiti prihodi (usluge, donacije od građana, trgovačkih društava) često čine manji dio ukupnih prihoda.

Financiranje udruga u RH

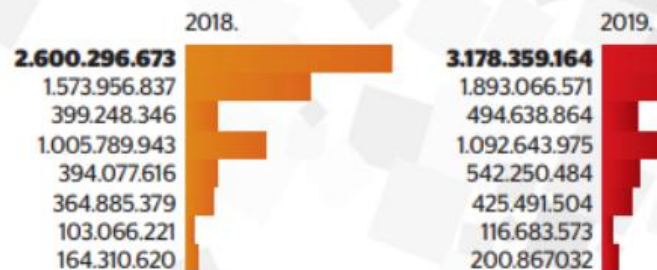

Sl. 14. Prihodi udruga u RH, 2018. i 2019. g.

Izvor: Udruge u RH, https://udruge.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/udruge_u_RH_2020.pdf

Neki podaci o udrugama

Prihodi udruga od donacija u 2018. i 2019. godini

Ukupni prihodi od donacija

Prihodi od donacija iz proračuna

a. Prihodi od donacija iz državnog proračuna

b. Prihodi od donacija iz proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave

Prihodi od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija

Prihodi od trgovačkih društava i ostalih pravnih osoba

Prihodi od građana i kućanstava

Ostali prihodi od donacija

Izvor: Ministarstvo financija

Broj volontera i volonterskih sati u udrugama i u neprofitnom sektoru u 2017., 2018. i 2019. godini

U Hrvatskoj raste broj evidentiranih volontera te se iz godine u godinu povećava broj sati koje osobe provode u volonterskim aktivnostima.

Broj zaposlenih u udrugama u 2017., 2018. i 2019. godini

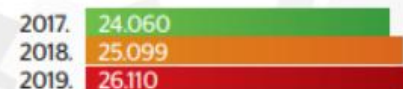
Broj zaposlenih u udrugama na osnovi stanja krajem izvještajnog razdoblja

Udruge imaju važnu ulogu u razvoju i provedbi aktivne politike tržišta rada i poticanja zapošljivosti te predstavljaju poželjne poslodavce i mjesta za stručno usavršavanje. Iz godine u godinu bilježi se rast broja zaposlenih u udrugama.

Financijski izvještaji udruga

Broj udruga koje su u 2017., 2018. i 2019. predale godišnje financijske izvještaje

Raste broj udruga koje predaju godišnje financijske izvještaje što doprinosi transparentnom djelovanju rada udruga.

Izvor: Ministarstvo financija

Sl. 15. Prihodi, zaposleni i volonteri u udrugama, 2017. - 2019.

Izvor: Udruge u RH, https://udruge.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/udruge_u_RH_2020.pdf

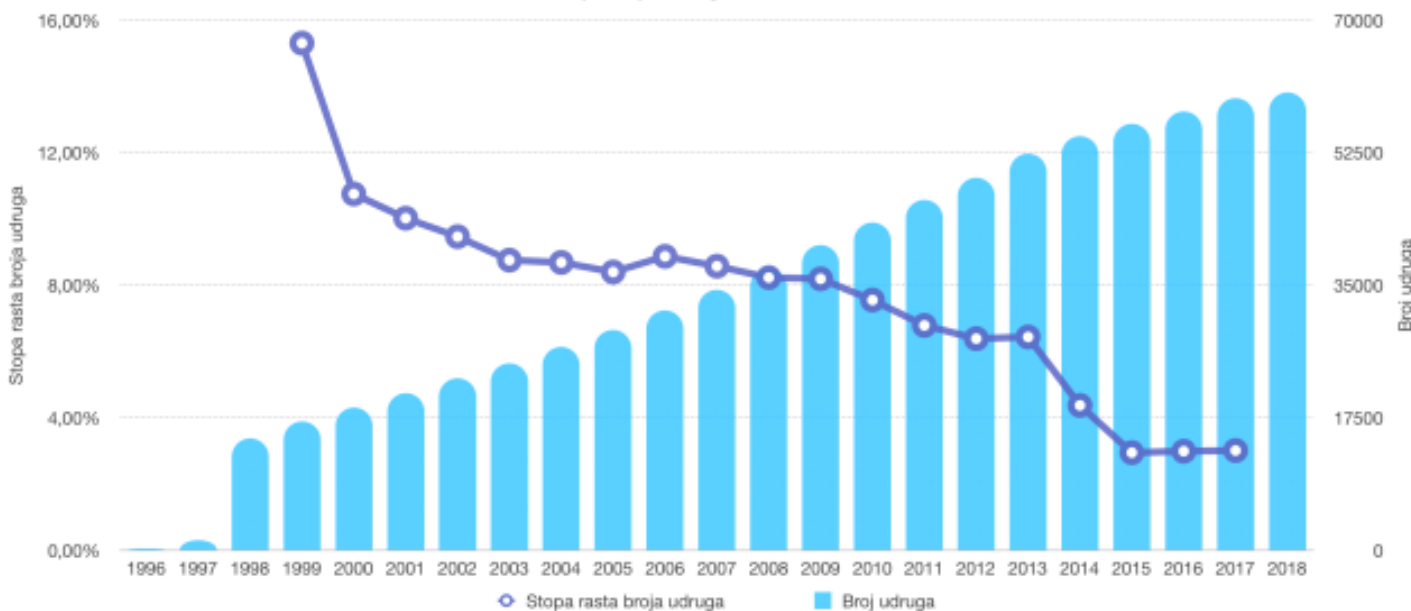
Konkretni primjeri - financiranje udruga i civilnog društva od 2022.

Udruga / Entitet	Godina	Prihodi / financiranje	Izvor / napomene
Hrvatski nogometni savez (HNS)	2022.	~ 67,38 milijuna eura	Udruga s najvećim prihodom među udrugama u 2022. godini. Većina prihoda dolazi od prodaje robe, pružanja usluga, članarina, imovine; dio od donacija. Lider Media
Udruga MI ("mi")	2024.	~ 342.271,33 EUR	Ukupni prihodi; značajan dio su donacije iz državnog proračuna, EU sredstva, donacije od trgovačkih društava. udruga-mi.hr
Udruga USZŽ - Udruga slijepih Zadarske Županije (lokalna udruga Zadarske Županije)	2024.	~ 169.953,00 EUR	Financijski izvještaj prihoda i rashoda; veliki dio sredstava od donacija iz državnog proračuna i lokalnih vlasti. uszz.hr
<u>Ukupno sufinanciranje programa i projekata udruga (državni / javni izvori)</u>	2024.	~ 1.352.519,00 EUR (planirana vrijednost javnog poziva)	iz Ureda za udruge za sufinanciranje projekata / programa u 2024. godini. udruge.gov.hr

Neke od aktivnosti udruga

- Iako stopa rasta broja udruga od 1996. opada, broj udruga ipak konstantno raste.
- God. 2018. u Hrvatskoj je bilo oko 52 500 udruga.

Kretanja broja udruga od 1996. do 2018.

Sl. 16. Kretanje broja udruga, 1996. - 2018.

Izvor: markobozac.com/analiza/udruga-hrvatska-analiza-civilno-dr.

Aktivnosti udruga od interesa za opće dobro:

Zaštita i promicanje ljudskih prava

Zaštita i promicanje prava osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju, starijih i nemoćnih

Borba protiv nasilja i diskriminacije

Zaštita, briga i izobrazba djece i mladih

Promicanje vrijednosti Domovinskog rata

Prevenција i borba protiv svih oblika ovisnosti

Promicanje i razvoj volonterstva

Socijalne usluge i humanitarna djelatnost

Zaštita prava potrošača

Zaštita okoliša i prirode i očuvanje kulturnih dobara

Zaštita zdravlja

Cjeloživotno učenje

Kultura i umjetnost

Sport

Dobrovoljno vatrogastvo, traganje i spašavanje

Duhovnost i dr.

Sl. 17. Aktivnosti udruga općenito

Izvor: markobozac.com/analiza/udruga-hrvatska-analiza-civilno-dr.

Suradnja udruga u RH

- U sklopu poticanja regionalne i međunarodne suradnje na području razvoja civilnoga društva Ured za udruge redovito sudjeluje i organizira susrete s delegacijama s područja jugoistočne Europe i šire
- > radi razmjene iskustava i dobrih praksi za stvaranje poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva.
- *Hrvatska iskustva i dobre prakse odnose se na:*
 - strateški okvir suradnje između države i civilnoga društva,
 - ključne dokumente,
 - okvir financiranja programa i projekata organizacija civilnoga društva, te
 - standarde savjetovanja u kreiranju javnih politika.

- Vezano uz zaklade, u novije vrijeme razvija se pojam *corporate citizenship* - naglašava da su i korporacije obvezne svojim mjerama djelovati u smjeru poboljšanja kvalitete života na području na kojem su smještene.
- Jedan od novih oblika zakladništva su i zaklade lokalnih zajednica
- Njihovo djelovanje je usmjereno na poboljšanje kvalitete života u određenoj lokalnoj zajednici i najbolji je način da se osigura poštovanje načela supsidijarnosti.

Literatura i izvori:

- Božac, M., 2018: Organizacije civilnog društva, <https://www.slideshare.net/markobozac/dijagnostika-analiza-poslovanja-civilnog-drutva-urepublici-hrvatskoj>
- Klemenčić, M. (ur.), 1997: *Atlas Europe*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža.
- Lokas, Z., 2017: Pojam i podjele međunarodnih organizacija, završni rad, Preddiplomski stručni studij upravni studij, Veleučilište u Šibeniku
- Tomašić, Ž., 2015: Civilno društvo u Hrvatskoj, www.rozp.hr/index.php/14-intermezzo/248-civilno-drustvo-u-hrvatskoj
- Tucak, I., 2007: Globalizacija i državni suverenitet, *Hrvatska javna uprava*, god. 7/1, 139 - 170.
- Vijeće Europe, <https://www.coe.int/en/web/portal>
- European Commission, An official website of the European Union, www.ec.europa.eu
- Hrvatska enciklopedija <https://enciklopedija.hr/clanak/medjunarodne-organizacije>, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025
- Ministarstvo uprave, <https://uprava.gov.hr>
- Ministarstvo vanjskih poslova republike Hrvatske, mvep.hr/vanjska-politika
- NATO, <https://www.nato.int/nato-on-the-map/#lat=51.72673918960763&lon=4.84911701440904&zoom=-1&layer-1>
- Statista, <https://www.statista.com/chart/14636/defense-expenditures-of-nato-countries/>
- Udruge u RH, https://udruge.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/udruge_u_RH_2020.pdf
- Zaklade i filantropija u Hrvatskoj, Istraživanje i izvještaj sastavljeni u sklopu AED CroNGO Programa, 2003.
- Zemlja i ljudi, (n.d.): <http://www.croatia.eu>
- Vlada RH, <https://udruge.gov.hr/>

PREPORUKE ZA DALJNJE ČITANJE

- Cogan, J. K., Hurd, I., Johnstone, I., 2016: *The Oxford Handbook of International Organizations*, Oxford University Press.
- Hurd, I., 2018: *International Organizations - Politics, Law, Practice*, Cambridge Core, <https://www.cambridge.org>
- McKenzie, D., 2010: *A World Beyond Borders: An Introduction to the History of International Organizations*, University Toronto Press.

Zahvaljujem na pažnji!